

DELAVSKA POLITIKA

GLASILO SOCIALISTIČNE STRANKE JUGOSLAVIJE.

Uredništvo je v Mariboru,
Ruška cesta 5, poštni predal 22.

Izhaja vsako sredo in soboto.

Naročnina za državo SHS znaša mesečno 10 Din, za ino-
zemstvo mesečno 15 Din

stanih oglasov, ki služijo v posredovanje in socialne namene
delavstva ter nameščencev, stane vsaka beseda 50 para. De-
belo tiskana beseda stane 1 — Din. Malih oglasov trgovskega
značaja, stane beseda 1.— Din. V oglasnem delu stane pe-
tina enostolpna vrsta 1.50 D. Pri večjem številu objav popust.
ekovni račun: 14 335. — Reklamacije se ne frankirajo.

Štev. 4.

Sobota 12. januarja 1929.

Leto IV.

Nova era v državi.

Izpremembo režima v smislu, kakoršnega imamo danes, je moral vsakdo videti že vnaprej. Razmere v politiki, upravne in gospodarske, so pokazale, da naša buržuazija ni zrela za demokracijo. To svoje mnenje smo že večkrat povedali. Kako prav smo imeli, dokazujejo sedaj tudi razne izjave opozicijskih listov in zlasti tudi dr. Mačka, ki vsi vprek izražajo veselje, da je vladar ukinitel ustavo in razpustil samoupravne politične korporacije, narodno skupščino ter oblastne skupščine. Ti krogi si s tem dajo sami izpričevalo, da niso zreli za parlamentarno demokracijo.

Prepričani smo, da merodajni krogi s svojega stališča niso našli drugega izhoda, kakor da so segli po absolutizmu, po izjemnem stanju, ki se je uvedlo morda celo v soglasju oziroma kot koncesija kmetsko-demokratski koaliciji, ki je vodila boj v prvi vrsti proti ustavi. Zakaj dr. Maček pravi izrecno: »Kakor vidite, je sedaj lajbič odpel.« To se pravi: lajbič je odpel, ki ga bo zapenjal — dr. Maček.

Kakor uvidevamo potrebo revizije bivše ustave in temeljite revizije celotne uprave, smo vendar še vedno mnenja, da bi se bila ta vprašanja

lahko rešila v okviru ustave in narodne skupščine, če bi bile naše meščanske stranke demokratične ter imele količkaj smisla za resno politiko in resen parlamentarizem. Ker pa meščanske stranke v naši državi tega smisla nimajo, je moralo priti do izjemnega stanja.

Ne vemo, kako se bodo politični dogodki razvijali v bližnji bodočnosti. Eno pa vemo, da mora socialistični proletarijat tudi v bodoče voditi svojo samostojno politiko za demokracijo, da bo, ko nastopi zopet parlamentarna doba, že reprezentiral v državi sam močno podlago za prepotrebno demokracijo. Da bi naša buržuazija postala v doglednem času zrela za demokracijo, tega se ne moremo nadejati.

Razvoj političnih dogodkov v zadnjih šestih mesecih je dokazal, da socialistična stranka v tej državi ne more niti moralno podpirati v političnem boju ne ene ne druge meščanske fronte, ker ni ne ena ne druga niti demokratska niti napredna.

Temu našemu stališču, ki smo ga naglašali prvotno, so dali dogodki samo še trdnjšo moralno oporo.

Naša stranka in zadnji politični dogodki.

Naša politika v tej državi je šla vseh deset let za tem, da varujemo interese slovenskega, hrvaškega in srbskega naroda enako, ker so identični. Najodločneje smo se borili proti vsakršnim podpihovanjem plemenskih strasti, naj se pojavijo kjerkoli, in nikdar nismo dajali niti moralne opore katerikoli meščanski stranki, ki je uganjala s plemenskim hujskanjem svojo demagogijo.

S prezirljivim posmehom gledamo nazaj na čase, ko nas je n. pr. »Slovenec« zasramoval, da smo social-patriotje. Ne demagogija v plemenskem hujskanju, ne s trboveljskim umorom in ne navidezni boj z orjunaštvom nas ni spravil s prave linije.

Naš program je znan in jasan in nam ga ni treba niti skrivati, niti preklicavati.

Jasno, moško, lahko gledamo dogodkom v oči, ker imamo mirno vest in smo prepričani, da zastopamo dobro stvar.

Zavedamo se sicer, da je naša stranka številčno še slabotna in da je naš pokret še skromen, a zavedamo se pa tudi, da predstavljamo v celotnem narodu v državi veliko moralno silo.

Sedaj, ko se je na en zamahljal v nič sesula gnila stavba buržuaznega partizanstva, se nam ni treba sramovati svoje preteklosti in ne se bati za svojo bodočnost.

Prav zadnji politični dogodki so nam jasno dokazali, da more zdrava politična demokratska sila vznikniti le iz celotnega, skupne interese razumevajočega naroda in da je zastrupljanje pod firmami plemenskega sovraštva, kulturnih in mentalitetnih razlik, kakor tudi zgodovinskih preprav zločinstvo, ki prepredava take dobre politične razmere, v katerih naj bi se narod svojemu sedanjemu stanju primerno in svobodno razvijal v pravcu skupnosti.

Neresnost in politična sebičnost meščanskih strank je zakrivila današnje stanje, zato je v prvi vrsti potrebno, da se proletarijat, ves delovni narod odreče tej glupi, neprogramatični in nestanovitni buržuaziji.

Socialistična Stranka Jugoslavije pojde po svoji začrtani poti, ker je prava.

Proč z vplivi politike buržuaznih strank, ki stotisoče delavcev zavajajo s svojo demagogijo v nezavednost in duhovno odvisnost.

In kvišku glave!

Novi položaj v državi in delavstvo.

Prejšnja vlada je padla. Parlament je razpuščen. Vidovdanska ustava je razveljavljena, kralj je imenoval novo vlado. Poostreni zakoni o zaščiti države so izdani. Meščanske stranke, ki so bile prej v ljutom boju med seboj za oblast, so se na mah med seboj umirile in ena kot druga ne morejo prehaliti pravilnosti sedanje vlade, vlade reda in zakonitosti. Ja, celo glasilo klerikalcev, ki so bili skoro eno in pol leta vladna stranka, priznava, da je bilo prej vse za nič, a sedaj da bo vse dobro. Gospodarski krogi pošiljajo udanostne brzojavke. Da, sploh izgleda, da so vsi ti krogi neznančno veseli tega načina rešitve krize v državi. Koliko je na tem

resnosti ali pa strahu, ne bomo danes razglabljali, omenimo samo, da so pač razni strankarski volkovi menjali kožo.

Ali kar se nas delavskega razreda tiče, bi prav želeli, da bi nova vlada imela tudi več socialnega smisla za najširši del lastnih državljanov, to je delavstva. Tukaj bi bilo jako dobro, da bi se vpostavljal zakon, kateri bi n. pr. onemogočil brezmejno izkoriščanje delavstva od strani podjetnikov. Da bi se z zakonom uvedla kontrola v poslovanje podjetniških družb, da bi se že enkrat ugotovilo, za koliko opeharijo letno državo na davkih in delavstvo na plačah. Starostno zavarovanje delavstva v državi še ved-

no ni izvedeno, brezposelno zavarovanje delavstva tudi ne. Delavstvu, ki tiči pod jarmom izkoriščajočega kapitala, je treba dati svobodo besede,

svobodo obrambe za svoj goli život. Obstoječi socialno-zaščitni zakoni se naj strogo izvajajo in kršitelje kaznuje.

Slovenska nova umetnost je proletarska umetnost.

V Berlinu je v klubu proletarskih novih umetnikov predaval sodrug **Ferdo Delak**, urednik mednarodne revije nove umetnosti »Tank« o slovenski novi umetnosti. Uvodoma je govoril nemški književnik **Heinz Luedecke**. Obe predavanji pri našamo v izvlečku:

Heinz Luedecke: Kljub močnemu vplivu vzhoda je naš umetniški interes še pretežno zapadno orientiran. Pariz je oni magnet, ki nas privlači in le Moskva ga od časa do časa lahko odvrne. Da se je pa tudi na jugovzhodu Evrope razvilo močno novo umetniško življenje, nismo niti opazili. In vendar je probujenje novih umetniških stremeljenj pri jugoslovanskih narodih zelo zanimivo, ker lahko še enkrat zaživimo v boju za nov slog in nove umetniške ideje.

V zapadni Evropi postaja že zgodovinsko to, kar vzbuja na jugovzhodu hude boje. Tam je še »nova zemlja«. Pomagajmo, preko političnih mej, mladim jugoslovanskim umetnikom pri ustvaritvi in uveljavljanju njihovih novih umetniških idej, ki so vredne ne le našega, ampak evropskega zanimanja in priznanja. Posebno živo in moderno usmerjeno umetniško ustvarjanje beleži Slovenija, dežela, v kateri se slovanski, nemški in italijanski vplivi družijo v sintezi s pravkar probujajočo se nacionalno kulturno zavestjo. Mladi slovenski umetniki poizkušajo uveljaviti na vseh umetniških poljih svojo novo obliko. Središče teh stremeljenj je Ljubljana s svojim vseskozi sodobno orientiranim gledališčem.

V Ljubljani je bil ustanovljen »Tank«, mednarodna revija, ki je kot prva započela boj za nova stremeljenja, za mednarodno umetnost in konstruktivističen slog. Izdajatelj in urednik »Tanka« in vodja umetniške avantgarde svoje dežele je **Ferdo Delak**, mlad, izredno aktiven in mnogostranski umetnik. Skupno z njim delajo slovenski umetniki, kot **Černigoj**, **Čargo**, **Kogoj**, **Maleš**, torej umetniki, ki so se delno že v inozemstvu uveljavili. A tudi osebnosti z mednarodnim umetniškim slovesom kot **Lunačarski**, **Marinetti**, **Walden**, **Tzara** so s svojim sodelovanjem pri reviji dokazali svoje simpatije nad novim pokretom in njega umetniško kvaliteto manifestirali.

Delak, ki živi sedaj v Berlinu, da si utrdi kulturne zveze s svojimi umetniškimi kolegi, je nastopil že v »Sturmu« s predavanjem o mladi slovenski umetnosti in pripravlja sedaj sloven. številko revije »Der Sturm«, se je odzval našemu vabilu in tako predava danes nam o mladi slovenski umetnosti.

Ferdo Delak: Slovenska mlada in borbena umetniška generacija, ki se je ločila od meščanske degenerirane osladne impotence, si je ustavila svoj list, dala mu značaj mednarodne revije in ga krstila s »Tankom«. Z njim so bili novi dinamični ljudje, sproščeni vsega historičnega balasta v novo življenje, uničujoč smotreno vsako tradicijo. Sinovi in hčere revolucije duhovnih enot so napovedali boj za stareli kulturi, šovinizmu v umetnosti

in oklonili cerkveno plastiko. Novi človek in njegovo stremljenje ter ustvarjanje je posledica vedno bolj zavednega življenja in nove, kolektivne življenske tendence, ki daje novemu človeku novi izraz. Naša umetnost ima svojo bazo v zakonih možnosti in je kot sinteza sodobnega življenja enostavna, kategorična in zmogovalna. Res nas slovenska kritika noče razumeti, ker prevelik je prepad med kritiko-prežvekovalko in nami, ki se ne prodajamo za mesečni honorar in nam občutek studa ne da, da bi vsakomur odvezovali čevljev in uganjali pasje ponižnosti, zlasti še, ker je omejenost kvintesenca slovenskega intelektualizma, ki pa menda ni samo in zgolj samoslovenski, marveč ima še starejše sorodnike na smrtni postelji Evrope.

Naša umetnost je svetla, prozorno fiksna, dinamično čustvena. Nastala je v času kaosa, izčistila in premagala je prostor. Kot sintezo časa stavimo umetnost konstruktivne logične enote kot edini faktor sodobnega stremljenja. Zato pa: glejte predstraže umetnosti po vsem svetu, v prvi vrsti v Rusiji, kjer je propadla cerkev, vse ostale bedarje posameznikov pa so kakor modne revije Pariza.

Naš teater je časovno primeren predstavnik kinetike in harmonije. Je skupna ekspanzija talentiranih elementov v dinamično se predstavljajoči manifestaciji časa, torej duševno shajalšče moderne kolektivne mase. Ne teater salona, temveč teater duhovne koristi človeka.

Po daljših propagandnih izvajanjih o novi umetnosti in novem gledališču se je podal na nove umetnike, katere je ostro karakterizirane predstavil poslušalcem. Iz teh karakterizacij posnemamo le vodilne misli. **Avugst Černigoj**, glavni sodelavec pri »Tanku«, je umetniški Ahasver, ki je v divjem begu predrel vse slikarske struje in se ustavil pri konstruktivizmu, katerega evangelij sedaj oznanja. **Ivan Čargo** si je ustvaril lastni umetniški obraz, ki varijira med dinamičnim ekspresionizmom in kubizmom. Njegova dela so namenjena življenju in ne ozkim razstavnim okvirjem. **Marij Kogoj**, ki predstavlja v glasbi levo kr. lo modernizma pri Slovencih, je s svojimi kompozicijami potisnil v ozadje vso starejšo generacijo. **Miha Maleš** stremi po enostavnosti, primitivni in naravni formi. Bori se proti degeneraciji in rafiniranosti, obožuje pa zemljo, lopato, notiko in kramp, ker tu je vedno in vedno začetek in konca ni. **Bratko Kreft** je realist vsebine, kot tak je po neoromantiki nujno potreben. Kot gledališki človek je svoje umetniške zmožnosti dokazal z vprizoritvijo **Rudolf Golouhove** »Krize«, ki tvori v slov. drami svoje poglavje zase. **Karlo Kocjančič** vsako metodiko zavračajoča, revolucionarna natura je kot pisatelj najbolj izrazen v filozofskih in okultnih snoveh. **Angelo Cerkvenci** se je uveljavil kot dramatik in si ustvaril pozicijo, katero skušajo zaman omajati sterilne beziške sile. **Tone Seliskar**, prvi slovenski pesnik, ki poje internacionalo, nima primere

v slovenski literaturi. Slavko Osterc je v skladbah nagnjen k groteski in fantastiki, ne mara lirike in sovraži romanticizem, ki se mu zdi kopija. Matija Bravničar je ekspresionist, ki komponira atonalno in alinearano ter gradi svojo muziko arhitektonsko.

To bi bili izvlečki iz obširnega dvehurnega predavanja, v katerem je Delak izrecno naglasil, da ni Ljubljana kot zid, če »lanka« le gola formalnost, ampak dokaz slovenske zmožnosti in energije.

Maček in Pribičević. Zagrebški »Morgenblatt« je v pondeljek prinesel uspelo karikaturu vodji KDK. Maček in Pribičević si ogledujeta svoje odpete telovnike, na katerih pa manjkajo gumbi, ki leže po tleh. Pa pravi Maček: »Hvala bogu, da se mi je vsaj enkrat lajbelc odpel.« Pribičević na to: »Da, da, samo če bi pri tem ne bili tudi knofi šli k vragu.«

Inozemsko časopisje živahno komentira dogodke v Južoslaviji. Vse meščansko časopisje je navdušeno in polno hvale nad energičnimi ukrepi, ki so se izvršili. Dunajska »Arbeiter-Zeitung« pa pravi med drugim: »Veriga, ki jo tvori na eni strani Madžarska, na drugi pa Italija, je sedaj v sredini sklenjena... Avstrijski proletarijat je sedaj najbolj na vzhod potisnjena straža evropske demokracije.«

Šelj strank in nova vlada. Stranke k novi vladi še niso zavzele stališč. V novi vladi ni predsednikov strank, razen dr. Korošca, ki je predsednik Slovenske ljudske stranke. Drugi člani vlade so iz obližja dvora in nevtralci. To je vsekakor nekoliko koncesije opoziciji.

Dr. Spaho in šurmin vstopita tudi v vlado. Dr. Spaho za muslimane, šurmin za Hrvate. Dr. Korošec za Slovence je pa itak že v vladi.

Plemenske in verske stranke se razpustijo. Kakor sporočeno, se plemenske in verske stranke razpustijo. Zastopniki teh strank in plemen pa bodo v vladi.

SLS izpremeni ime? Ker se verske in plemenske stranke morajo razpustiti, bo SLS najbrže izpremenila ime. Logično bi morala spreminiti tudi program.

Naša »Volksstimme« je prinesla v zadnji številki dobro paralelo: »Dr. Maček je ves navdušen vzkliknil: — Telovnik, ki nas je stiskal, se je končno odpel! — Takoj na to so se mu pa menda usta zapela, ker ni slišati od njega ne bev ne mev.«

Pogovor dveh ljubljanskih špisarjev. Prvi špisar: »Ali si že slišal, da so ustavo ukinili?« — Drugi špisar: »Nič za to, samo da kina nisol!«

Uveljavljanje pravilnika monopol-skih delavcev se odgodil! »Službene Novine« od 8. januarja 1929, broj 7, prinašajo, da je minister financ na predlog upravnega odbora monopol-ske uprave odgodil uveljavljanje

pravilnika o delavskih kategorijah in občilnem sistemu v tobačnih tovarnah. Priloge teje ne stopi v veljavo s 1. aprilom.

Prebivalstvo Beograda. Beograjska »Politika« prinaša izkaz prebivalstva za konec decembra, ki ga je izdal prijavitelj urad za mesto Beograd. Po tem izkazu ima naše glavno mesto 339.208 prebivalcev. Leta 1866 je imel Beograd 24.000 prebivalcev, leta 1890 že 54.000, leta 1900 65.000, leta 1921 je narasel na 111.739, leta 1926 pa na 243.632 prebivalcev. Hiš je bilo v Beogradu leta 1926 okroglo 11.839, leta 1923 pa 15.722. Iz tega se vidi velikanski napredek Beograda. Na čegav račun, si lahko vsak sam misli. Če so podatki prijavnega urada točni, ne moremo kontrolirati. Nehote nam pa prihaja na um ukrajinška prislovica: »Što se babi htilo, to se babi snilo.«

Brezkonfesionalni otroci se med 7. in 14. letom ne smejo sprejemati v cerkev. Dunajska duhovščina skuša z raznimi intrigami šoloobvezne otroke brezkonfesionalnih staršev pridobiti nazaj v cerkev. Po tozadnem zakonu (ki velja tudi pri nas) namreč otroci med 7. in 14. letom starosti ne morejo in ne smejo menjati svoje vere. Če namreč izstopijo starši iz cerkve, jim slede v brezkonfesionalnost ali v novo vero automatično tudi otroci, ki še niso dopolnili 7 let, medtem ko morajo otroci med 7. in 14. letom ostati v stari veri, po 14. letu pa vsak otrok sam odloča o svoji pripadnosti. Iz tega logično sledi, da tudi otrok, ki je že brezkonfesionalen, ne more vstopiti med 7. in 14. letom nazaj v kako cerkev. Ali duhovščina je kljub temu skušala z obljubami in grožnjami pripraviti take otroke za vstop v cerkev. Temu je napravil dunajski šolski svet konec s svojo nedavno odločbo, da naj se vsi taki protizakoniti poskusi prijavijo, da se kaznujejo. Z navedenim zakonom je hotela svoj čas cerkev ovirati izstopi iz cerkve, danes pa, ko je na samem Dunaju že 150.000 brezkonfesionalcev, ji je pa ta zakon na poti.

Organizacije zločincev. V vele-mestih se dogajajo včasih zelo neverjetne stvari; v Chicagu na primer, kakor smo že večkrat slišali, je prave Eldorado za zločince, zlasti vlomilce. Imajo svoje klube, svoje hiše, svoje automobile in so sploh tako močno

organizirani, da jim niti policija ne more do živega in je zadovoljna, če ima sama mir pred njimi; kajti v mnogih brezuspešnih spopadih je že mnogo redarjev izgubilo življenje. Saj so celo čikaškega župana nekoč odpeljali in ga šele proti visoki odkupnini zpustili. Da pa hoče Evropa tudi v tem posnemati Ameriko, dokazujejo dogodki, ki so se odigrali med prazniki sredi Berlina. Neko društvo »Skala« je priredilo v neki gostilni zabavo. Proti polnoči pa se pripelje pred gostilno kakih dvajset avtomobilov, iz njih poskačejo moški v salonskih oblekah in s cilindri na glavah, ter vderejo v lokale, kjer se takoj vname ljut pretep. S težavo so bil potisnjeni nazaj na ulico, od koder so razbil vse šipe na hiši. Streljalo se je s samokresi kakor v vojski. Bila sta dva mrtva in več ranjenih. Policiji je uspelo več oseb aretirati. Izkazalo se je, da je imelo društvo »Skala« starega nasprotnika v društvu »Vedno zvesti« in so se često med seboj napadali. Obe društvi sta bili organizaciji zločincev, katerih obstoj v Berlinu nad dvajset z različnimi kurioznimi in nedolžno zvenečimi naslovi. Nekatera od teh imajo tudi svoje tajne tečaje, v katerih se mladi zločinski naraščaj teoretično in praktično vadi v žeparstvu, z vlomljenjem v blagajne in v podobnem pridobitnem poslu. Na zunaj se ta društva prav nič ne razlikujejo od drugih sličnih tovariških udruženj in značilno je, da so celo ugledni meščani po več leti funkcijonari in predsedniki teh društev, ne da bi vedeli kakih družb predsedujejo. Prispevki so precej visoki in se točno plačujejo. Z njimi podpirajo svoje potrebne tovariše, plačujejo odvetnike, kadar imajo opraviti s sodnijo, oskrbujejo aretirancem boljše hrano in jim po možnosti pripomorejo k begu itd. Prebivalstvo oč ta policiji, zakaj to trpi. Ta se izgovarja, da je veliko bolje, če ima zločince v registriranih društvih v evidenci, kakor pa če bi jih morala iskati kdovekod. Če se izvrši kaj kak vlom, ji je treba samo pozvedeti, katere organizacije člani so ga izvršili in pride na ta način lažje na sled. Sicer pa ima policija sama respekt pred njimi. Prebivalstvo je bilo zelo vznemirjeno, ko je zvedelo, da so aretirani člani »Vedno zvestih«, ki so se udeležili zadnjega napada, bili od policije zopet izpuščeni. Državno pravdnistvo je vložilo protest in zahteva, da se s to nadlo to enkrat temeljito pospravi.

Kitajska in velesile. V Nankingu so bili hudi politični izgredi. Mnogi so protestirali proti zavlačevanju nove carinske pogodbe z Japonsko. Nekaj uradnikov in vojakov je bilo lahko ranjenih. Takoj nato je vlada podala izjavo, v kateri naglašja, da deluje na odpravi krivičnih pogodb, toda to deo

mora vršiti na red in postaven način. Akcija nasilja ne pomaga nič in samo diskreditira pred drugimi narodi. Vlada se drži pravih revolucionarnih načel in je prepričana, da kmalu doseže enakopravne pogodbe z vsemi velesilami. Prisega kitajskemu ljudstvu, da bodo v treh letih vse pogodbe revidirane in vse tuje čete odstranjene s kitajskih tal.

Internacionala tobačnih delavcev.

Na kongresu zveze grških tobačnih delavcev je bilo sklenjeno, da se organizacija priključi internacionali tobačnih delavcev. Kongres je med drugim sprejel tudi ostro resolucijo, s katero protestira proti temu, da je grški konzulat v Rotterdamu odklonil delegaciji internacionalne tobačnih delavcev, ki bi se imela udeležiti kongresa, svoj vizum.

Kongres je sklenil ustanoviti borbeni fond in se je pečal z različnimi izboljševanji na socialnem polju. Posebno se je povdarjalo, storiti vse, da se organizira žene in mladoletne.

Vsaj slovenski javnosti! Prejeli smo: Naši zatirani bratje pod fašistično Italijo krvave iz neštevilnih ran. Dan za dnem zapuščajo politični in gospodarski bedneži nesrečno grudo in se zatekajo k nam po pomoč in podporo. In tu začena za nje nov križev pot. Slovenska javnost ne pozna niti v najširših obrisih te strašne tragike, ki jo preživljajo na naših tleh vedno nove trume teh bednih brezdomovincev. Brez sredstev, strehe in dela tekajo navadno brez uspeha od vrat do vrat zaprtih domov. Sila je prekipela do vrhunca, pomoč je nujna. To žalostno spoznanje je izsililo ustanovitve »Meddruštvenega odbora za pomoč primorskim emigrantom«, ki ga sestavljajo po svojih delegatih »Jugoslovenska Matica«, »Slovenska Straza«, »Organizacija jugoslov. emigrantov«, Društvo »Soča«, »Kolo jugoslovanskih sester«, »Klub primorskih Slovencev« in »Klub Primork«. Odbor se zaveđa, da bo uspela ta podporni akcija le v koncentriranem prizadevanju vse slovenske javnosti in najboljših njenih sinov. Kot prvi svoj korak smatra za potrebno, da se obrne z gorečo prošnjo na vse naše časopise, da otvorijo v podporo nesrečnih beguncev in v znak manifestacije takoj stalno kolekto, kjer naj se tedensko izkazujejo vsi došli prispevki v lajšanje bede in trpljenja tega najbolj preganjanega dela našega naroda. Vsak najmanjši dar pomenja gmotno in moralno pomoč ter izraz solidarnost našim trpinčenim bratom. — Meddruštveni odbor za pomoč primorskim emigrantom.

Sodrugji pevci! Pevske vaje »Svobode« se vrše vsak pondeljek in četrtek ob pol 8. uri zvečer v društvenem lokalu v palači Delavske zbornice, Miklošičeva cesta, levi vhod, I. nadstropje. Dolžnost vseh onih, ki so se priglasili je, da vaje redno obiskujejo. Kdor želi sodelovati pri pevskem odseku, naj se istočasno zglaš

LEO SILA:

Človek mrtvaških lobanj.

Kronika raztrganih duš.

78

»Vidite, to je vprašanje, na katerem si je že marsikdo belil glavo. Po vsem tem, kar sem vam povedal, bi morali priti do jasnega zaključka, da je edina in prava ljubezen med fantom in dekletom ona, ki je popolnoma duhovna.«

»Torej platonska, haha...«

»Gospod kaplan, strašno mrzim to besedo. Platonska? Neumnost! Čista, duhovna ljubezen in ljudje si ne bodo očitali nikoli ničesar. Vi pravite, da še nisem ničesar doživel? Ne bom se postavljaj, toda videl in občutil sem marsikaj. Ljudje vzamejo ljubezen kot nekaj telesnega. Zato rodijo otroke; po par letih zakona pa se odtujijo drug drugemu, ker so se telesno izživel in ker pravijo, da ni več ljubezni. Razočarani so nad tem, kar je moralo priti, ker je bila že v vsem začetku osnovna napačna. Ali mislite, da jaz ne bom ljubil? O, prav gotovo, ampak tako dolgo ne, dokler ne najdem takega dekleta, ki me bo razumelo in ki bo tem mislim sledilo.«

»Ne boste ga našli. Haha! Še ne poznate ženske!«

»Ne bom ga našel?« Kri mi je planila ob tej skepsi v obraz in razvnet sem bleknil: »Ga že imam!« Pogledal me je in ko je videl mojo odločnost, je odnehal... »Vi ne veste, koliko lepega, čistega je v taki ljubezni. Sicer pa je bolje, da ne govoriva o tem. Jaz ne prepričam vas, vi pa ne mene.«

Slikar je jetičnik, najnesrečnejši med vso družbo. Tih človek. Iz preprostega, kmečkega fanta se je s pridnostjo in nadarjenostjo dokopal tako daleč, da je dobil že pred vojno vstop v slikarsko akademijo v Monakovem. Kot absolvent je prejel šolsko nagrado s stipendijo. Sredi potovanja ga je zalotila vojna in mesto v Italijo je moral v kasarno in na fronto. Težko ranjen in jetičen se je vrnil iz strelskega jarka. Tri leta ni imel čopiča v rokah. Nato je poskusil zopet, toda moči mu pešajo dan na dan. Sedaj se je zaljublil v mlado, razočarano Karlo. (Vse to mi je povedala njena mati.) Mati se boji zanjo, ker ve, da je jetičen. Vsak čas bo šel. Če ga ne bo vzela jesen, ga bo pa zima. Z muko dela. Ljubezen do Karle mu je dala toliko sile, da

slika in ji posvečuje slike. Karla se je nekaj časa navduševala zanj, ko pa jo je mati opozorila na njegove pešajoče moči, je spregledala. Ako ju gledam, se mi zdi, da sta oba živa mrliča. Ona ne veruje ničesar in tudi on ne, če tudi skuša to prikriti. Edina vera mu je Karla in še ta gineva... Strašno sovraži duhovnike. Tudi v Boga ne veruje.

»Ne morem, preveč sem doživel, preveč videl, preveč pretrpel. Življenje se je veselo odprlo pred menoj. Samo pogledal sem vanj, stopiti nisem mogel in sedaj je vsega konec. Včasih bi se rad ustrelil. Kljub temu — upanje še imam. Ozdravim, pojdem v Praho in tam se poživim...«

Vem, da se to ne bo zgodilo nikoli. Tako hrepene jetičniki, ki so obsojeni na smrt...«

Danes zjutraj me je pri skupnem zajutru vprašal nadučitelj, če poznam Sršenovo Binico. Mislim sem, da ve tudi že on za tisto moje poglavje. Zardel sem.

»Poznam.«

»Umrla bo!« Zastala mi je sapa. »Ali se šalite?«

»Ne. Zastrupljenje krvi. V bolnici je. Operirali so jo, toda nobenega upanja ni več. Ali res nič ne veste? Saj govorijo vsi ljudje. Noseča je bila, pa je odpravila plod. Babico so že zaprli. S kom je bila noseča, tega neče povedati. Toda sumijo pograničnega komisarja in nekoga podporočnika. Babica je plod slabo odpravila in začelo se je gnajiti v njej. Sicer je bilo brezupno, kar sta počeli. Že v petem mesecu nosečnosti. Pomislite, in dekle gre k taki mazački, plača par dinarjev in si pripravi smrt.«

Vem, da sem bil ves blede ob tej novici. Opoldne nisem jedel ničesar. Iz vseh kotov se mi svetla blede, bolni obraz. Ne morem doumeti, kaj se godi. Mlad človek in smrt? Kaj je zakrivila?

Sredi noči... Ne morem spati. Molim za Binico.

Odločil sem se. Nimam miru. Moram k Binici. Sedaj razumem, zakaj je bila tako otožna na vlakcu. V gozdu naberem ciklam (oj, koliko jih je letos!) in jih poneseš nesrečni Binici. Saj ne bo umrla. Molil sem zanjo. Kako bo vesela, ko ji prinesem ciklam. Tako opojno diše.

Sedaj grem. Nikomur nisem povedal, kam.

Pozno je že. Sedim pri mizi in mislim na tragedijo mladega človeka, ki mu je sojeno samo še par dni življenja. Kakor da bi ne vedel ničesar posebnega, sem vstopil v Sršenovo gostilno. Ves prašen sem bil po dvehurnem, počasnem hod, sredi katerega sem večkrat podvomil, ali naj grem ali ne. Toda neka nevidna sila me je vlekla. Rad bi videl Binico iz oči v oči. Gostilna je bila prazna. Nobenega gosta. Stopil sem v kuhinjo. Tam sem našel objokano mater. Povedal sem ji. Takoj me je peljala v sobo. Binico so prepeljali iz bolnice domov, ker je zdravnik povedal, da je izročena gotovi smrti. Mati naju je pustila sama. Mučno mi je bilo. Segla sva si v roke. Njena je bila mrzla. Mrliška.

»Dober dan, Binica! Kako je z vami?«

»Hudo, pa bo že bolje. Sedite sem k meni, na rob postelje! Sedel sem. Vesela sem, da sem doma. Včeraj so me prepeljali in danes mi je zelo dobro. Prej sem se že smejala.«

»Pazite, mogoče ni dobro...«

»Nič hudega. Čudite se, kaj ne, da me najdete v takem položaju. Vem, o dobro vem, kaj vse ljudje govorijo... Ljudje so strašno krivični. To boli. Ne razumejo mladega, trpečega srca, ki je zahrepenelo po lepoti, po nečem, česar ni... Za svoje hrepenenje pa je sprejel pest in pljunek v oči. Povejte, kaj vse govorijo, vi mi povejte! Nič mi neče povedati.« Dolgo sem se branil, nato sem povedal vse, kot sem slišal.

»Vidite, dragi Leo, vi boste mogoče bolje razumeli kot drugi. Tako je. Človeka sodijo zaradi mladosti. Hrepenela sem po dobrem človeku, ki bi mi lahko vse zaupala, ki bi mi bil vse... pa me je pustil, pozabil, potem, ko me je vzel. Udala sem se mu, sama ne vem, kako... Vi se čudite, da vam govorim take stvari. Zakaj bi tudi ne. Sedaj je vseeno. Če ozdravim, me izročijo sodniji, če ne ozdravim, umrem. Zato mi je vseeno. Zato vam govorim tako. Kdo je tisti, ki me je spravil na to posteljo? Življenje. Ljudje, vsi tisti, ki so se ozirali po mojem telesu, duše moje pa niso občutili... Jaz sama nisem imela besed za vse tisto, kar je bilo v meni, toda verjela sem, da morejo drugi vsaj občutiti, če jim jaz povedati ne morem. Nato je prišlo tisto. Udala sem se drugemu človeku, v obupu sem se udala, da bi pozabila razočaranje. Nisem imela časa misliti na posledice; sploh ni bilo razuma v meni. Bila sem otrok trenutka. Zato ležim danes tukaj... Težka je bila pot do te postelje.«

istotam. Petje poučuje komponist g. Adamič. — Odbor.

Vaje »šprehkora« se vršijo odslej redno vsako sredo ob pol 8. uri zvečer v društvenem lokalu »Svoboda« v palači Delavske zbornice na Miklošičevi cesti, levi vhod, I. nadstropje. Vsi člani Delavskega odra »Svoboda« naj se vaj točno udeležijo, ker bomo februarja nastopili. — Klopčič.

Vabilo na I. redni občni zbor podružnice »Svoboda« v Dobrunjah pri Ljubljani, ki se vrši v nedeljo, dne 20. januarja tl. ob 2. uri popoldne v lokalu gosp. Miha Jerihe v Zadvoru št. 14. Dolžnost vseh članov je, da se občnega zbora s gurno udeležijo. — Odbor.

Informativni oddelek Ljubljanskega velesajma dobiva dan za dnem nešteto vprašanj glede dobave in nakupa tega ali drugega blaga. V svoji odgovorih in nasvetih se uprava naravno v prvi vrsti ozira na razstavljalce Ljubljanskega velesajma. Da pa bo mogoče interesentom čim točneje postrčiti, so vsi sodelavci Ljubljanskega velesajma tem potom naprošeni, da pošljejo uradu velesajma svoje cenike, kataloge, letake itd. vsaj v treh čeh ne v več izvodih in v bodoče naznanjajo tudi vse bistvene izpremembe v podjetju k tem izdajam. Tako bo urad vedno točno informiran in bo zamogel ustrezati vsem vprašanjem. Pri splošno informativnih dopisih je treba priložiti znamke za odgovor. Tvrdatke, ki imajo svoje zastopnike v inozemstvu, naj navedejo tudi naslove istih, enako tukajšnji zastopniki točne na svoje svojih tovarnih v inozemstvu.

Slovenska številka »Sturma«, Vodilna revija nove umetnosti »Sturma« je poverila uredništvu za jugoslovansko novo umetnost uredniku mednarodne revije nove umetnosti »Tank« Ferdinandu Delaku, ki se mudi v Berlinu na gledališkem študiju. Ferdo Delak, ki je že s predavanji o jugoslovanski in posebej slovenski novi umetnosti otvoril vrsto propagandnih večerov, je pripravil skupno z nemškim književnikom Heinzom Lueddeckom slovensko številko revije »Sturma«, ki izide januarja 1929 s prispevki vodilnih slovenskih modernistov Marija Kogoja, Avgusta Cernigoja, Ivana Čarga, Ferda Deleka, Karla Kocjančiča, Tone Seliskarja, Edvarda Štepančiča, Veno Pilon, Mihe Maleša in drugih. Izvod te bogato ilustrirane in vseskozi zanimive revije, ki prinaša poleg uvodne razprave o slovenski novi umetnosti in njenih zastopnikih, še propagandno-programatičen članek za slovensko novo gleda-

Pri slovenskih farmarjih v New Yorku.

Naj opišem tukaj le na kratko naselbine slovenskih farmarjev v državi New York in lepoto krajev, ktere so si izbrali za svojo domovino naši poljedelci. O lepoti teh krajev bi lahko veliko več povedal in povedal bi newyorški »letoviščarji«, tisti naši delavci v mestu New York, ki se v poletnih mesecih z družinami in v večjih skupinah zatečejo med tamošnje slovenske farmarje. Še najlepše pa je opisal te gorske kraje ameriški pisatelj Washington Irving. Te pokrajine je imel v mislih, ko je opisoval pogorje Catskill, tiste griče, ki »neprestano menjajo barve«. Še najprimernejše našim čitateljem lahko predstavim te kraje, ako priporočim, naj se spomnijo na doleni, grče ali na štajersko Pohorje. Hribi in doline ter gorske planote, šume in pašniki, travniki in njive, vsega je dovolj, za vsakim ovinkom se odpre nov prizor iz narave, na vrhu vsakega klanca se razgrne nov razgled. V dalji pa se lesketajo jezera s kristalno čisto vodo. Nič čudno ni, da so se naši naselniki skoroda zaljubili v te kraje. Hud je bil zanje začetek, trpeli so od kraja in veliko so prestali, toda dananes, ko so si s pridnostjo opomogli in vidijo sadove svojega dela, bi se pa več ne podali iz teh krajev, posebno v rudniške in industrijske kraje ne.

Naseljevatni so se začeli predvsem v okolici Cooperstowna, središče okraja Otsego. Zemljo so kupili največ od agentov, ki so prodajali posestva Američanov. Naseljevali so se v te kraje z vsakim letom, ali največ po

lišče Ferda Deleka in Kogojev članek o novi glasbi, se naroči pri Heinz Lueddecke, Berlin SW 61, Gitschinerstrasse 107 in stane s poštnino vred 15 Din.

Maksim Gorkij:

Pesem o sokolu.

Pripoveduje mohamedanec Ragim Gorkemu.

Visoko v gore je zlezal gad, legel tam v sivo sotesko, zvil se v klopčič in gledal na morje.

Visoko na nebu je sijalo solnce, in gore so razpaljene kipele v nebo, in spodaj ob skale so bili valovi.

A po temni soteski je peneč se grmel potok morju nasproti, in kamni so ropotali.

Ves v belih penah, mlad in močan, rezal je on goro in padal v morje s srditim bobnenjem.

In naenkrat je v to sotesko, kjer je ležal gad, pal z neba sokol z razbitimi grudmi, krvavečimi peruti...

S tihim krikom je pal na zemljo in bil z grudmi v brezmočnem gnevu ob trdi kamen.

Gad se je prestrašil, zmuznil urno proč, a kmalu je zapazil, da bo živelca ptica le dve — tri minute.

Prilezel je bliže k razbiti ptici in zašepetal ji prav v oči:

»Kaj, umiraš?«

»Kaj, umiraš?« je odvrnil sokol, in globoko vzdihnil.

»Slavno je moje življenje!... Jaz vem, kaj je sreča!... Hrabro sem se boril!... Videl sem nebo... Ti ga ne vidiš tako blizu!... O, revež ti!«

»Nebo — praviš? To je pust kraj... kako bi zlezal tja? Meni je tukaj dobro... toplo in vlažno!«

Tako je odgovoril gad svobodni ptici, in smejal se je v svoji duši njenim fantazijam.

In tako je pomislil: »leti ali lezi, konec je samo eden; vse leže v zemljo in vse ostane prah...«

In smeli sokol je naenkrat vztrepetal, dvignil se nekoliko na noge in pogledal po soteski.

Skoz sivi kamen je curljala voda, ozračje temne soteske je bilo dušeče, in smrdelo je po gnobi.

In kriknil je sokol, v žalosti in v bolečinah, in zbral vse svoje sile:

»O, da bi mogel še enkrat dvigniti se v nebo!... Vraga bi privil na svoje ranjene prsi... in napil bi se on moje krvi!... O, blaženost boja!«

In gad si je mislil: »Mogoče je na nebu na vse zadnje prijetno živeti, ko on tako vzdihuje!...«

In rekel je svobodni ptici: »Pre-

vedenju prohibicije, ko je propadla hmeljarska industrija. Po teh krajih se ameriški posestniki namreč niso bavili z živinorejo ali drugim kmetovalstvom, temveč so bili sami hmeljarji. Ko je pa to propadlo, so začele propadati tudi njihove farme, ki še danes zaostajajo za farmami naših ljudi. Čudno ni, kajti nikoli niso obdelovali drugega kot nasade hmelja in če hočejo zdaj kmetovati, se morajo učiti. Ravno naši ljudje jih naučijo marsičesa.

Poljedelci drugih narodnosti se v te kraje niso selili. Amerikanci, ki so že stari naselniki, so zdaj pomešani z našimi in se še precej dobro vzamejo skupaj. Toliko strpnosti je videti malokje po mestih kot med farmarji, kar je pač umljivo, kajti farmar je navezan na sosedu in se že radi medsebojne pomoči morata sporazumeti.

Stari ameriški naselniki so tudi moralni bitji pridni ljudje. Vidi se zlasti na poslopih, katera so pustili, oz. katera so naši naselniki kupili od njih. Sredi velikih farm so, kot nekatere pristave, prostorne kolonijalne hiše, stare, a še dobro ohranjene. Človek se kar čudi, kako da so farmarji imeli tolikšna poslopja s številnimi sobami. Rojaki so mi povedali, da je po hmeljarskih nasadih delalo veliko dnmarijev, kateri so ob letu prišli od drugod in jim je bilo treba dati stanovanja. Ponekod je kar nerodno, da so tolikšne hiše, toda našim Slovencecem s številnimi družinami, pridejo ravno te prostorne hiše prav. Posebno pa jim dobro služijo prostori poleti, ko pridejo, kakor rečeno, izletniki na daljšo dobo iz New Yorka.

Največ Slovencev se je naselilo

makni se na kraj soteske in vrzi se navzdol.

Mogoče te vzdignejo peruti in oživiš še nekoliko v svojem elementu.«

Vztrepetal je sokol, ponosno je zakriknil, in se pomaknil proti brezdnju, drsaje s krempļji po mokrem kamnu.

Šel je, razmahnil krila, in zavzdihnil globoko; oči so mu zablesčale in — zdrnil je navzdol.

In kakor kamen, kotaleč se po skalah, padal je naglo, in lomile so se mu peruti in trgalo se mu je perje.

Valovi potoka so ga objeli, izmili mu kri, ovili ga v pene in odhiteli v morje.

In valovi morja so z divjim rjoventjem butali ob skale... A trupla ptice ni bilo videti v prostranem morju.

Ležeč v soteski je gad dolgo razmišljal o smrti ptice in o hrepenenju do neba.

In glej, zazrl se je v ono daliavo, ki večno sanjajo o nji srečeželjne oči.

»Kaj je videl mrtvi sokol v ti puštinji brez dna in kraja? In zakaj takile, ki so poginili vsi, kakor sokol, vznemirjajo svojo dušo s hrepenenjem po poletu in po višavah? Kaj vidijo tam? Tudi jaz bi g tovo videl vse to, če bi zletel proti nebu, čeprav le za malo časa.«

Dejal je — in storil. Zvil se je v klopčič švignil v zrak in bliščeč se v solncu je bil podoben ozkemu traku.

Kdor je rojen, da lazi — ne more zleteti! Pozabil je on to, in pal na kamen a ni se ubil, in se je zasmial.

»Glej, v čem leži čar teh poletov! V padanju! Smešne ptice! Ne poznajo zemlje in hrepenijo visoko v nebo — išoč življenja v vroči puštinji. A tam je sama praznota. Mnogo luči je tam, a ni ne hrane, ne opore živemu telesu. Čemu ta ponos? Čemu to očitiranje? Samo zato, da prikrijejo z njimi svoje blazne želje in svojo nezmožnost do dela? Smešne ptice!... Ne premotijo me več njih besede. Jaz sam vse vem! Videl sem in se nisem pobil, in vse bolj verujem sedaj vase. Naj le žive v slepoti, ki ne umejo ljubiti zemlje. Jaz pa poznam resnico in ne verujem več njih vabljenim besedam. Zemlja je bila ustvarjena za nas — na nji hočem tudi živeti.«

In zvil se je v klopčič na kamnu, sam nase ponosen.

Bliščalo se je vse morje v žarečem svitu, in valovi so divje butali ob bregove.

nekaj milj od Cooperstowna, v takozvani Fly Creek Valley. Kolikor jih je nastanjenih tod, so razkropljeni po okrožju kakih deset milj. Koliko je število njihovih družin, je pa težko dognati. Nekateri pravijo, da jih je nad štideset, drugi zopet povejo, da jih je kakih šestdeset. Sredi Fly Creek Valley je vasica Fly Creek, v kateri pa ni Slovencev; ti žive po okolicah. V bližini Fly Creeka imajo tudi dve društvi, namreč Slov. narodne podporne jednote. Eno teh društev si je kupilo malo farmico s poslopjem, katerega baš predelavajo v društveno dvorano.

Naši ljudje žive raztreseno po več sosednjih krajih, a nikjer v večjem številu; imajo pa precejšnjo naselbino v East Worcesterju, ki je od Cooperstowna kakih dvajset milj. Tudi tod živijo pomešani med ameriški farmarji. Kraji so tu nekoliko bolj hriboviti, ali vendar prijazni, da bi se človek kar rad ustavljal pri njih čez poletje, posebno z ozirom na izredno gostoljubnost naseljencev. Tudi v East Worcesterju imajo naši farmarji društvo, ki lepo uspeva in člani v njem so res bratje.

Opisani kraji niso zanimivi samo radi svoje naravne lepote, tudi zgodovinskega pomena so za Ameriko. Tukajšnje naselbine spadajo med prve farmske naselbine v državi in že Indijanci so po teh krajih imeli stalna naselišča. Zlasti velja to za Cooperstown. Na doljnem koncu jezera Otsego, kjer je danes mesto Cooperstown, je nekdanja stala indijanska vas, ki je leta 1769 prišla v last Angleža Williama Cooperja, ki se je pet let nato naselil v te kraje. Njegov sin

je od nekdaj bila znana po svoji hudobnosti.

Danes pa je cela hiša vesela, četudi se pere perilo, ker se rabi

V njih levjem rjoventju je grmela pesem o ponosni ptici, tresle so se skale od njih udarov, in treslo se je nebo od grozne pesmi:

»Blaznosti hrabrih pojemo mi slavo!« Blaznost hrabrih — glej, modrost življenja! O, smeli sokol! V boju z vrati ti je iztekla kri... A pride čas in tvoje kaplje tvoje rdeče krvi zažarijo ko iskre v mraku življenja, in zažgejo mnogo smelih src z blaznim hrepenenjem do luči in svobode!

Umrl si!... A v pesmi smelih in silnih boš ti vedno kakor živ spomenik, kakor klic ponosnim, k luči in svobodi!

Blaznosti hrabrih pojemo pesem!

Marlbor.

Jubilanti združnega dela.

V nedeljo, dne 5. jan., se je vršila izvanredna slavnost tridesetletnega dela na združnem in gospodarskem polju. Prva delavska pekarna v Mariboru je obhajala svoj jubilej. Popoldan ob 15. uri se je zbralo v poslopiju pekarnice lepo število zadrugarjev. Predsednik nadzorstva Digula je v zbranih besedah pozdravil navzoče in nato podal besedo slavnostnemu govorniku z. Ra-

Fenimore Cooper, sloviti ameriški romanopisec iz začetka 19. stoletja, je bil tedaj eno leto star. Poslopja iz osemnajstega stoletja so nekaj precej navadnega v teh krajih.

Z rojakom sem se peljal po dolini, koder teče potok, imenovan Bloody Creek. To je potok ob znani naselbini Cherry Valley, kjer tudi živi nekaj slovenskih družin. Poznavalcu ameriške zgodovine je znan ta kraj iz revolucionarne vojne, ko so od Angležev nahujskani Indijanci poklali prve naselbne Cherry Valleyju. Prebivalstvo še danes rado pripoveduje o strašnem dogodku dne 10. novembra 1777; toda danes so dogodki že precej olepšani, postali so takorekoč legendarni, da se slišijo kakor pravljica. Tudi število pomorenega prebivalstva je v ljudski govorici znatno narastlo. Potok pa, pravijo, je bil dalj časa čisto rdeč od same krvi pomorenjenih nesrečnikov. Zgodovina nam pove, da je bilo ubitih 32 naselnicov, največ žena in otrok ter petnajst vojakov.

To so torej dodatni vzroki, da so kraji zanimivi. Posebno zanimivi so za Američane, ki hodijo sem poleti v velikem številu. Največ je pa izletnikov okoli Cooperstowna, ki je s svojim lepim jezerom postal popularno, toda drago letovišče.

Za vsa naravno lepoto bi človek kar zavidal rojake, ki so si izbrali te kraje. Toda če imajo kaj od tega, so tudi zaslužili. Le to je želeto, da bi si rojaki v večjem številu pomagali iz industrijskih krajev in rudišč ter da bi naleteli vsaj tako dobro kot so naši farmarji v New Yorku.

Andrej Kobal.

kuši. Govornik je v svojem lepem in stvarnem govoru omenil vse to, kar je našim čitateljem že deloma znano iz »Del. Pol.«. Omenil je, koliko je pomenila zadruga v teh dolgih tridesetih letih za strokovno in kulturno gibanje. Da je strokovna organizacija v Mariboru stabilna, da se je fluktuacija omejila na minimum in da imajo mariborski peki pevski odsek, ki je poznan širje vse Slovenije, je v veliki meri zasluga zadruga. Strokovnim organizacijam je bilo podjetje vedno najboljša opora. Zadruga je imela v tej dobi vsega skupaj 36 članov, od katerih je 22 izstopilo, 7 umrlo in 7 jih še vztraja. Med temi sedmimi se nahajata dva jubilara, z. z. Merlin Vid in Čeh Karl, ki sta preživljala vse dogodke razvoja in nista klonila v najslabših časih, katerih je bilo mnogo, preden se je zadruga razvila do ene največjih podjetij te vrste v Mariboru. Od lepih pohvalnih besed njih vztrajnosti zvestobe in energije ginjenima jubilaroma, so izročili tovariši vsakemu spominsko diplomu in lepo darilo. Nato je zapel oktet pevskega odseka pekov lepo pesnico v pozdrav slavljenima jubilaroma. Odposlanec Zveze gospodarskih zadrug iz Ljubljane je v imenu Zveze in v imenu Prve del. pek. v Ljubljani jubilaroma čestital in med drugim tudi omenil nesebično delovanje s. Grčarja, kateri je bil po preobratu postavljen za sekvestra in je s svojim delom olajšal likvidacijo in osamosvojitve tega danes tako cvetočega podjetja; naj mu bo s tega mesta ob tej slavnostni priliki izrečena zahvala. Zadrugi pa želi, da bi se v prihodnji dobi postotterila. Ker se je ravno ob istem času po celjskih ulicah pomikal pogrebni spreved preminelega zadržnika Valentina Komavlija, so se vsi navzoči v znak sožalja vzdignili raz svojih sedežev in se eno minuto v tihoti stoji združili

z žalujočimi v sprevedu. Nato so še izpregovorili čestitke z. z. Ingolič v imenu delavske hranilnice in posojilnice v Mariboru, Hojnik za zadrugo krojačev v Mariboru, Bratuša v imenu pevskega odseka pekov, Lasbacher, knjigovodja, za nastavljenice in g. Zdravec kot dobavitelj iz Središča. Jubilara se zahvalujeta za čestitke, posebno gostom, ki so prišli iz daljnjih krajev. Zahvalujeta se konzumentom, ki so v prvi vrsti pripomogli k temu lepemu uspehu in še posebna zasluga gre vsem ostalim sodelavcem tega združnega podjetja, da se je tako lepo razvijalo. Po končanih nagovorih so ponovno stopili v akcijo pevci in citre v spremstvu kitare agilnega z. Rakuše.

Koren.

Celje.

Mali Moric v »Slovenca« pravi, da so socialisti versko nestrpni. Najbrže ima namen oprati tiste, ki so se pri pogrebu sohr. Komavlija utikali v stvari, o katerih nimajo odločevati in so hoteli aranžerjem spreveda določevati, kako se bo pogreb vršil. V kolikor vemo, nimajo celjski socialisti do krščanstva nikake mrznje, pač pa je res, da si ne pustijo od nikogar vsiljevati svojih nazorov, še manj pa, da bi plesali, kakor slučajno živžga kak nasprotnik. Ker je rdeča zastava njihov simbol, kakor je križ simbol krščanstva, je jasno, da bodo korakali vedno v prvi vrsti za svojo zastavo. To pa, naj bo pri manifestacijah ali pri pogrebu svojega voditelja, je čisto vseeno. Resnično je nasprotno, da se je par gospodov, posebno onih, ki stojijo blizu »Slovenca«, takoj, ko so prišli iz mesta v okolico, iz spreveda odstranilo. Pa ne demonstrativno radi dejstva, da je šla na čelu spreveda rdeča zastava, ampak ker se jim najbrže ni ljubilo hoditi še onih 20 minut, da bi dospeli tudi do pokopališča. Sicer jih pa »Slovenec« na prste sešteva? V

ostalem še enkrat povemo, da si socialisti ne bomo pustili od nikogar ničesar vsiljevati.

Buržujski plačanci hočejo naš pokret, katerega v dijo v porastu, na vsak način potlačiti in raznašajo med delavstvo razne govorce. Sodrugi, zapomnite si vsako obrekovanje, imena onih, ki ga trosijo ter to takoj javite, da bomo dotične prijeli za »kravato«. Našega pokreta buržuji ne bodo ustavili in da bomo pokazali kaj moremo in da se je ne bojimo, stopimo brezobzirno napram vsakemu takemu poskusu za vrat! Sodrugi, stojmo na straži, ne omaguimo! Glave kvišku — naprej po začrtani poti! **Božičnost je naša!**

Tečaj za nemščino in računstvo je sklenil prirediti prosvetni odsek Delavske zbornice. Tečaja se bodeta vršila v dvorani Delavske zbornice v Razlagovi ulici. Prvi se prične v ponedeljek, dne 14. tm. ob 8. uri, in se bo vršil vsak ponedeljek. Z drugim se bo pa pričelo v četrtek, dne 17. tm., ob isti uri kot pri prvem. Obisk tečajev je dovoljen vsem delavcem in nameščencem, ki so včlanjeni v eni ali drugi strokovni ali kulturni organizaciji, ki je registrirana v Delavski zbornici. Vsa pojasnila za člane Združene delavske strokovne zveze in »Svobode« daje pisarna omenjenih organizacij, ki se nahaja v palači Delavske zbornice, nasproti zbornične dvorane.

Članstvo »Svobode« v Celju se opozarja, da poravna svojo tekočo ter zaostalo članarino najkasneje do konca tega meseca. Vse one, ki se temu opozorilo ne bodo odzvali, bo odbor še pred obnim zborom črtal iz članskega imenika. — Predsednik.

Plesni venček »Svobode«, ki se vrši v nedeljo, dne 13. tm. ob pol 8. uri v vseh prostorih restavracije »Zeleni travnik«, obeta vsem ljubiteljem plesa in neprisiljene zabave zdravega in lepega razvedrila. Obiskovalci »Svobodnih« prireditvev so vabljeni.

Društveni prostori Združene delavske strokovne zveze Jugoslavije, ter »Svobode« v Delavski zbornici v Razlagovi ulici bodo odslej redno odprti vsak dan od 6. ure naprej. Članstvo omenjenih organizacij dobi vsa potrebna pojasnila itd. odslej le v označenem času in v omenjenih prostorih. Toliko vsem na znanje in ravnanje.

Moški zbor »Svobode« prične v torek, dne 15. tm., ob 7. uri zvečer v društvenih prostorih v Delavski zbornici v Razlagovi ulici z rednimi pevskimi vajami. Vsi ljubitelji petja in delavske izobrazbe so vabljeni.

Ptuj.

Božičnice in drugo. »Petovia« d. d. v Ptujju je letos zopet razdelila svojim pridnim delavcem obilo božičnic. Da je delavstvo prav zadovoljno, se razume, posebno če se pomisli, da tudi med letom dosti zasluži. Delavci imajo namreč najboljše plače v Jugoslaviji, ker dobe na teden po celih 96 dinarjev, z odbtkom raznih kazni, ki so v tem obratu uvedene po posebnem sistemu, včasih kar po 20 do 30 Din. Kam te kazni gredo, ne ve nikdo. No, mogoče so jih sedaj o Božiču razdelili v obliki denarnih ali blagovnih podpor. Posebno oni mojstri, ki imajo bolj »majhne« plače, so dobili precejšnje vsote. Pravijo, da do 1000 Din. Pa tudi izvenptujski »sodelavci« so bili obdarovani. Tako je n. pr. bil obdarovan s tremi pari čevljev tudi neki inženier iz Maribora. Pa ne menda oni od inšpekcije? Ker so bili čevlji premajhni, jih je prinesel nazaj in en par zamenjal za večje, ostala dva para pa vrnil, ker ni hotel preveč sprejeti. — Tako vladajo v tej tovarni deloma afrikanske, deloma pa turške razmere. Marsikateri delavec ob izstopu še zaradi kazni dolguje večje vsote in ob odhodu ne dobi ničesar izplačanega. Vprašamo obrtno oblast in inšpekcijo dela, s katerim zakonom in po kateri tarifi so odmerjene kazni v Petoviji za pokvarjene čevlje in za slabo usnje, ki mora delavstvo z njim delati? — Tako za norca imeti se pa več ne pustimo. Pozivamo vse delavstvo, da se združi zoper svoje izkoriščevalce in ne pusti dalje s seboj paševati.

Zahvala.

Podpisani Sajovic Fabijan se tem potom najiskrenejše zahvaljujem vsem sodrugom za podporo, katero so mi darovali v moji dolgotrajni bolezni, v znesku 173.50 Dn. Zahvaljujem se pa tudi še posebno sodrugu Leopoldu Majdiču za njegovo požrtvovalnost, s katero mi je pripomogel do te vsote. Srčna hvala vsem skupaj! Trbovlje, dne 9. januarja 1929.

Sajovic Fabijan, rudar.

Iz uredništva.

Z ozirom na izpremembo tiskovnega zakona in ker se vrši predcenzura, moramo zaključiti list že dopoldne. Zaradi tega prosimo vse naše cenj. dopisnike, da oddajo dopise en dan poprej na pošto, nego dosedaj, tako da bo uredništvo iste sprejelo za številko, ki izide v torek, v ponedeljek, za petkovo številko pa v četrtek.

Ali ste že krili? svoje potrebe v tiskovinah

Dobavljamo vse tiskovine v prvovrstni izpeljavi in po najnižjih cenah za vsa društva, industrijo, trgovino, pisarne itd.

Ljudska tiskarna d. d.
Maribor, Sodna ulica št. 20

„LUNA“
E-PORTNA HIŠA
Maribor, Aleksandrova 19

Dobroznana najcenejša in najboljša tvrdka za nakup nogavic, moških nogavic (zoknov), rokavic, dokolenic, gamaš, hišnih čevljev, snežnih čevljev, perila, vezenice, čipk, svilenih trakov etc. Lasten izdelek pletenih jopic, puloverjev ter kompletnih oblek v vsaki veličini. Posebna razstava igrač ter božičnih okraskov.

Nabirajte nove naročnike

STAVBENA, KONZUMNA IN GOSTILNIŠKA ZADRUGA
„DELAVSKI DOM“
V TRBOVLJAH R. Z. Z. O. Z.

Sprejema hranilne vloge in jih obrestuje po čistih 8% od dne vloge do dne dviga. Ima 3 prodajalne, 2 v Trbovljah, 1 v Senovu pri Rajhenburgu. Član te zadruga lahko postane vsak, ki vplača delež in vpisnino, delež znaša 50 D, vpisnina 2-50 D

NAČELSTVO.

Delavci! Pozor! Železničarji!

OTVORITEV TRGOVINE!
„PRODUKCIJA“
R. Z. Z. O. Z.

v LJUBLJANI, poružnica MARIBOR, je v ALEKSANDROVI CESTI ŠT. 45

s 1. januarje otvorila svojo prodajalno za specializirano galanterij in manufakturno blago ter deželne izdelke. Za truga je v postlo ni zvezi s Konzumnim društvom za Slovenijo in nudi svojim članom iste ugodnosti kot to samo. Radi elike razširjenosti trgovine se vrše nakupi am v velikem obsegu, vs ed česar smo v položaju nuditi vedno konkurenčno ter prvovrstno blago in nizke cene. Jamči se za sveže blago! Prodaja se tudi nečlanom! Postrežba prvovrstna!

„Produkcija“
R. Z. Z. O. Z.
podružnica Maribor

Pristna slivovka, drožnik, brinjec, konjak, rum, vse vrste likerjev, sadni soki, spirituoze, vinski kis, esenc, nadalje čaj v originalnih zavitkih in odprt, dobite po nizkih cenah v trgovini glavne zaloge tvrdke „PATRIA“ Zagreb — oranžada, limonada, konjak itd.

JAKOB PERHAVEC, MARIBOR, GOSPOSKA ULICA ŠTEV. 19
Na debelo! tovarna likerjev, desertnih vin in sirupa. Na drobno